

TUNUS KAPI SÜSLEMELERİ VE SEMBOLİK ANLAMLARI

ARAŞTIRMA MAKALESI

Dr. Öğr. Üyesi Demet Örnek

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
demet.ornek@hbv.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7691-3434

Gönderim Tarihi: 22.12.2019 Kabul Tarihi: 26.12.2019

Alıntı: Örnek, D. (2019). Tunus Kapı Süslemeleri ve Sembolik Anlamları, *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 1(1), 11-22.

ÖZ: Kapı tek ya da iki kanattan oluşan, açılır-kapanır mimari yapı ögesidir. Farklı coğrafi bölgelerde ve ait oldukları yapı-lara göre değişiklik gösteren kapılar kent, kale, han, sokak, bahçe ya da oda kapısı olarak adlandırılmış ve biçimlendirilmiştir. Kapı kanatları üzerinde kapı tokmakları, halkaları, kol ve kilit sistemleri yer alır. Kuzey Afrika ülkelerinden Tunus kapıları ile dikkat çekmektedir. At nalı, yuvarlak ya da basık sivri kemerli olarak yapılmış olan kapılar, mavi, sarı, yeşil, kırmızı renkleri, geometrik, bitkisel, figürlü ve muhtelif biçimlerde şekillendirilmiş süslemeleri ve bunlara kattıkları sembolik anlamları ile her biri sanat eseri haline getirilmiş önemli öğelerdir.

Anahtar Kelimeler: Tunus, Kapı süslemesi, Sembol, Kapı tokmağı, Kapı halkası

Tunisian Door Decorations And Their Symbolic Meanings

ABSTRACT: The door which can be formed single or two-wing is an open-close architectural building element. The doors varying different geographical regions and according to the structures they belong to, are named and shaped as city, castle, inn, street, garden or room door. There are door knobs, rings, handles and lock systems on the door wings. Tunisia from North African countries attracts attention with its doors. Doors made of horseshoe, round or flat pointed arches; blue, yellow, green, red colors, geometric, floral, figured and various shaped decorations and the symbolic meanings they add to them with each of them are important elements that have been turned into a work of art.

Keywords: Tunisia, Door decoration, Symbol, Door knocker, Door ring

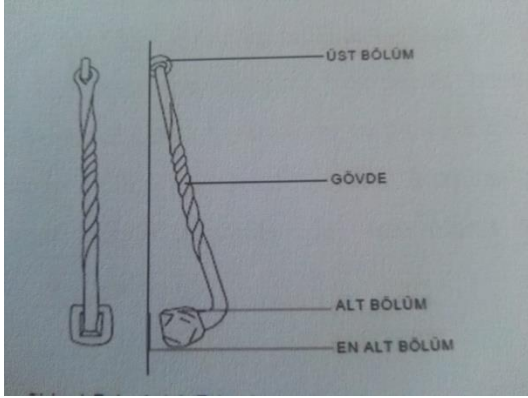
Giriş

Kapı tek ya da iki kanattan oluşan, açılır kapanır özelliği olan, duvar ya da bölmelerdeki açıklıkları kontrol etmek için yapılan hareketli öğelere denir (Arseven, 1965, s. 941). Geçmişten günümüze farklı coğrafi bölgelerde değişiklik gösteren kapılar mimaride başlıca yapı elemanlarıdır. Kapılar, buldukları yere, ait oldukları yapıların işlev ve malzemelerine göre kent, kale, han, sokak, bahçe, oda kapısı gibi adlandırılarak biçimlendirilmiştir.

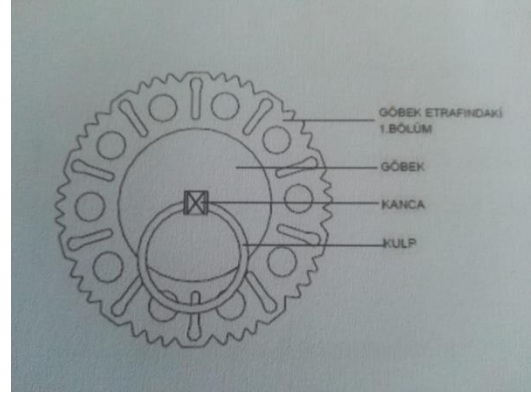
Tüm dünyada evrensel bir yapı ögesi olan kapılar, yapıların giriş açıklıklarının yan kısımlarında yer alan söveler ve sövelerin üzerine oturtulan lento ya da kemerli örtü sisteminin meydana getirdiği boşluğu kapatan kanatlardan meydana gelir. Kapı kanatları üzerinde kapı halka ve tokmağı, kapı kolu, yer alır.

Kapı tokmakları günümüzdeki kapı zillerinin yerine kullanılmıştır (Çal, 1999, s. 275). En eski kapı tokmakları M.Ö. I. bin de Kırgızistan'da Abakan'da ortaya çıkmıştır. Batı da ise M.Ö. IX. yy'de Roma döneminde görülür (Göktaş, 2010, s. 341). Tokmalarda malzeme olarak demir, tunç ve pirinç kullanılmıştır. Yapım tekniği olarak döküm ve dövme, süsleme tekniği olarak ise kazıma ve delik işi dikkat çekmektedir. Kapı tokmakları işlev olarak halkalardan farklıdır. Vurulduğu zaman kapı zili görevini üstlenen, hayvan figürlü, insan eli şeklinde, S- C- U ve L biçiminde uçları volümlü yarım daire ya da geometrik şekillerde yapılmış olan tokmaklar, ülkelerin kültürel özelliklerinin farklılıklarını ortaya koymaktadır (Şekil 1). Tokmakların meydana gelmesinde gövde ana elemandır. Kapı çivisi adı da verilen üst kısım dövme demirden maşa biçiminde yapılır. Alt kısım kapıya vurulduğunda ses çıkarması için daha hacimli olarak yapılmış olan bölümdür.

Kapı halkaları dört bölümden meydana gelir (Şekil 2). En dışta göbeğin etrafını çevreleyen kısım vardır. Bu kısım kazıma, kabartma ya da delik işi tekniği uygulanarak yapılır. Göbek kısmının ortasında kulp takmak için bir delik bulunur ve dışarıya doğru hafif çıkıntı yapar. Kanca olarak belirtilen kısım kulpu yerleştirmek için kullanılan maşaya benzeyen, baş kısmı kapı dışında kalacak şekilde kapıya çakılan bölümdür. Kulp ise kapıyı çekerek kapının kapanmasını sağlar.

Şekil 1. Kapı tokmağının bölümleri

Şekil 2. Kapı halkalarının bölümleri

Aynı kapı üzerinde yer alan halkalar kapıyı açıp kapatmak için kullanılmıştır. Her kapı kanadında bir adet yer almaktadır. Kapılarda görülen bu işlevsel öğeler, inanç ve kültürlere bağlı olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüş, bölgelerin yapısal ve kültürel özellikleri yanında iklimsel özelliklerine bağlı olarak gelişmiş ve şekillenmiştir. Kapıların işlev ve biçimsel özellikleri yanında kapı yüzeyleri üzerinde toplumların inanç ve kültürel olarak düşünce sistemlerinin yansıtıldığı bir öğe olarak süslemeler dikkat çekici unsurlar yansıtmaktadır.

Bu bağlamda kendine ait kültürel ve mimari özellikleri bulunan ülkelerden biri de Tunus'tur. Tunus Akdeniz'de kıyısı bulunan Afrika ülkelerinden biridir. Batıda Cezayir, doğuda Libya ve Akdeniz'in yer aldığı ülke, tarihi kökenleri nedeniyle Berberilere ev sahipliği yapmış, Fenikelilerin en önemli siyasi, ekonomik ve askeri merkezlerinden birisi olmuştur. M.Ö. 846'da bölgeye gelen Fenikeliler burada büyük bir medeniyet kurmuş, kendilerine merkez olarak Kartaca'yı seçmişlerdir. Akdeniz'de büyük bir deniz gücünü yönetmişlerdir. Tarihte Kartaca, Roma ile yürütülen savaşların merkezi haline gelmiş, M.Ö. 146'da Romalılar tarafından işgal edilmiştir. I. yy'den itibaren Hıristiyanlaşmış olan bölge, VII. yy'de Arap kabilelerinin göçleri ve Berberi ayaklanmaları bastırmaları sonucu büyük ölçüde Araplaşmıştır. Bir müddet sonra ülkeye İspanyol akınları başlamış ve Tunus, Osmanlılarla İspanya ve müttefikleri arasında nüfuz savaşlarına sahne olmuştur. 1534'de Osmanlılar tarafından yönetilen ülke daha sonra Fransızların sömürgesi altına girmiştir. Fransız etkisi ülkenin her yerinde, kültürel ve sosyal alanda kendini göstermektedir. Tunus'un bugün geleneksel sanat ve kültürü bu karmadan meydana gelmiştir.

Eski ve yeniye sentezleyerek kendine has bir üslup ortaya koyan Tunus'ta ev mimarisi ve buna bağlı olarak giriş ve çıkışları sağlayan kapılar Tunus'un simgesi durumundadır. Kapılar şekilleri, boyutları ve üzerlerinde yer alan süslemeleriyle her biri farklı dokuya sahip önemli yapı elemanları arasında yer almaktadır. Özellikle Hammamet, Sidi Bu Sait ve Sousse şehirleri bu açıdan dikkat çekicidir. Bu şehirlerde bulunan evlerin sembolü, kapılardır. Cepheleri düz olarak yapılmış olan ev kapıları; at nalı ya da yarım daire kemerli açıklıkları olan girişler ve bunlara uygun kapı kanatlarından meydana gelmiştir. Bazıları büyük boyutta olan kapıların bir kanadında ayrıca küçük bir kapı bulunmaktadır (Şekil 3-4). Büyük boyutlarda yapılmış kapılar ticaretle uğraşan tüccarlara aittir. Ev sahiplerinin ticari mallarının ve hayvanlarının iç avluya girmelerini sağlamak için kapı boyutları normal ölçülerin üzerinde yapılmıştır. Ancak eve gelen misafirlerin kullanması için kapı kanatlarından biri üzerinde daha ufak boyutlarda açılır-kapanır tek kanattan meydana gelmiş girişlere de yer verilmiştir. Büyük ve geniş kapılar, evlerin içinde oturan kişilerin ekonomik durumları ve buldukları mevkileri de yansıtmak için kullanılmıştır. Bu tarzda yapılmış kapılarda üç tane kapı tokmağı ve halkası yer almaktadır (Şekil 3-4). Kapı boyutuna göre tokmak ve halkalarında boyutları büyük ya da küçük olarak düzenlenmiştir (Şekil 5A-5B).

Şekil 3.

Şekil 4.

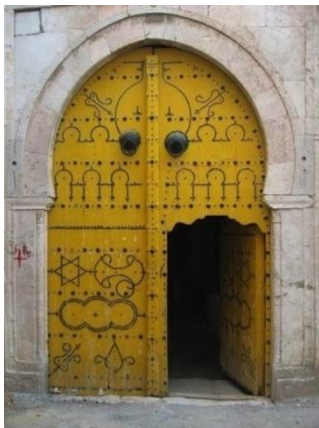

Şekil 5A.

Şekil 5B.

Evlerin çoğu ise normal ölçülerde kapı açıklıkları ve bunlara yerleştirilmiş kapı kanatlarından oluşmuştur. İki kanattan oluşan kapıların her iki kanadında da tokmak ve halkalar bulunur. Kapılarda malzeme olarak demir ve ahşap kullanılmıştır. Ahşap kapılar, genellikle iki kanattan, yan yana getirilen düşey tahtaların arkalarından üç yatay kuşakla tutturulmasıyla sağlamlaştırılmıştır. Tahtalar kuşaklara iri başlı çivilerle dışarıdan çakılarak birleştirilmiştir. Bombeli olan bu çivilere "Kalpaklı çivi" de (Şekil 5A-5B) denir. Bu kapıların arka tarafında yukarı ve aşağı hareket eden düşey bir tahta yer alır. Bu tahtanın alt ucuna bağlı demir bir mangal yerleştirilmiştir. Bu mangal dışarıdan yukarı kaldırılınca düşey tahta lentodan aşağı sarkan ve kanadın açılmasını engelleyen çubuğu yukarı kaldırarak kapı kanadının açılmasını sağlar (Şekil 3-4).

Şekil 6.

Şekil 7.

Şekil 8.

Demirden yapılmış olan kapılar (Şekil 6-7-8) ise demir atölyelerinde bulunan soğuk demirin ustalar tarafından kapı boyutlarına uygun ölçülerde dikdörtgen olarak hazırlanarak parçaların perçinleme tekniği¹ kullanılarak birleştirilmesiyle meydana getirilmiştir. Daha sonra hazırlanan kapılar menteşelerle kapı açıklıklarına yerleştirilmiştir.

Hammamet, Sidi Bu Said ve Sousse şehirlerinde bulunan ahşap ya da demir kullanılarak yapılmış olan kapı kanatlarında, başta mavi olmak üzere yeşil, sarı, kırmızı, kahverengi ve turuncu renkler kullanılmıştır. Ev mimarisinde renklerin yoğun olarak kullanılması ve kapılarda ön plana çıkması dikkat çekicidir. Kullanılan renklerden mavi, ana renktir. Kötülükleri uzak tutan, ölüleri öbür dünyada koruyan, huzur ve sakinlik simgesidir. Gökyüzü ve denizin rengi olduğundan sonsuzluk ve özgürlüğü de simgelemektedir. Mavi renge boyanmış kapı ve pencerelerin, ev sahiplerini nazardan koruduğuna kem gözlerin nazarının, o eve veya o evde yaşayanlara değmeyeceğine inanılmıştır (Şekil 7-8). Bu renk kullanımının başka bir nedeni olarak akrelerin sıcak bölgelerde yoğun olarak görülmesidir. Akrebin mavi rengi kırmızı olarak algılanması bunun sonucu kendini koruma altına almak için bu renkten uzak durduğu düşüncesidir. Yeşil, doğayı, bereketi ve sağlığı simgelemektedir (Şekil 9). Sakinleştirici özelliği bulunmaktadır. Sevgiyi ifade eden bu renk mavi ile birlikte kullanıldığında ferah bir görünüm sağlamaktadır.

Şekil 9.

Şekil 10A.

Şekil 10B.

Sarı, güneşin rengi olduğundan insanlar üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır (Şekil 10A-10B). Zenginliği simgeler, insanlara mutluluk, neşe ve heyecan katar. Kırmızı, canlı, coşku ve mutluluğu simgeleyen bedene enerji veren bir renktir (Şekil 11).

¹ Perçinleme tekniği, iki ya da daha çok madeni levhayı birbirine bağlamak için kullanılan sabit bağlayıcılara verilen addır.

Şekil 11.

Şekil 12.

Beyaz, evlerin dış boyalarında kullanılmış, bütün renklerin özelliklerini, gücünü ve anlamını taşır. Temizliği ve saflığı simgeler. İnsan hayatında denge ve masumiyeti gösterir (Şekil 12). Ayrıca sıcak bölgelerde ışığı iyi yansıtması bu rengin kullanılmasında önemlidir (Özer, 2012, s. 276).

Kapılar üzerinde iri başlı çiviler kullanılarak çok sayıda sembollerini ifade eden süsleme motifleri yer almaktadır. Bu motifler tamamen simetrik olarak her iki kanatta uygulanmıştır. Süslemelerin yapılmasında iri başlı çiviler kullanılmıştır. Bu çivilerin kullanıldığı en eski örnekler antik Yunan mabetlerinde görülmektedir (Önge, 1982, s. 80). M.Ö. VII. yy'den itibaren taş ya da mermerden inşa edilmiş mabetlerde kullanılan çiviler, daha sonra kapı- pencere kanatları ve tavanlar yanında küçük el sanatları grubu içinde yer alan birçok kullanıma yönelik eşyalarda, malzemeye uygun biçimde değişik süsleme kompozisyonlarında yer almıştır (Önge, 1982, s. 79). Geometrik, bitkisel ve figürlü bezemelerden oluşan süslemeler sembolik olarak anlam zenginliği açısından dikkat çekicidir. Toplumlar gerçek yaşantılarında ve kültürlerinde semboller kullanarak duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. Gök, su, insan, toprak, ağaç, hayvan, güneş, ay, yıldız, gezegen, ateş ve demir bu anlamda en önemli sembollerdir. Bu temel elemanlar, iyilik-kötülük, aydınlık-karanlık, yaratılış-ölüm, dişi-erkek gibi temel zıtlıkları ve aynı zamanda bereket, doğurganlık, tanrı, güç, kudret, ışık, ruh gibi önemli kavramlara da işaret ederler.

İlk sembolik unsurlar ateş, su, toprak, hava, ağaç ve hayvan etrafında oluşmuştur. Evrensel bir olgu olarak kabul edilen sembollerin Tunus kapılarının süslemelerinin meydana gelmesinde rolü büyüktür. Kapılar üzerinde dikkat çeken öğelerin başında kandil motifi gelmektedir. Kandil Hıristiyan ve İslam tasvir sanatlarında dini bir motif olarak kabul edilmiş ve stilize edilerek kullanılmıştır. Allah'ın nuru, ışık, güneş, ateş, aydınlık ve sıcaklık sembolü olarak kapılarda yer almıştır (Şekil 13).

Şekil 13.

Şekil 14.

Şekil 15.

Hayvan sembolleri İslam öncesi ve sonrası güç, kudret, refah, bolluk, bereket, barış ve sevgi sembolleri olarak süslemede yer almıştır. Tunus kapılarında özellikle balık sembolü çok kullanılmıştır. Çok erken devirlerde, balık dünyanın yaratılışının ya da yer altı dünyasının, hatta ölümün simgesi olmuş (Çoruhlu, 1995, s. 54) bereket, refah ve bolluğun bir sembolü olarak (Çoruhlu, 1995, s.161) birçok kapı kanadında yerini almıştır (Şekil 14-15).

Kuş tasvirleri de Tunus kapılarında dikkati çekmektedir. Sembolik olarak kuş bazen sevgi, bazen ölen kişinin ruhudur. Kuvvet ve kudreti temsil eder. Gökyüzünü temsil eden, gelecekte haber veren, ruhları öbür dünyaya götüren kutsal bir hayvan olarak kabul edilir (Çoruhlu, 1995, s. 175; Ögel, 1995, s.552).

Şekil 16.

Şekil 17.

Kapılarda özellikle selvi ağacı görülmektedir (Şekil 16). Hayatı sembolize eden selvi ağacı, iyi şans ve koruyucu özelliğinden dolayı kapılarda yer almıştır. Bolluk ve bereketi simgeleyen hayat ağacı olarak da nitelendirilen selvi, her zaman yeşil kalması nedeniyle ölümsüzlüğü de sembolize etmektedir (Erbek, 1986; Ergun, 2004).

Kapılar üzerinde görülen diğer bir grup sembol, geometrik biçimlerden oluşmaktadır. Geometrik semboller tanrı-insan birliğinden doğan sonsuzluğu temsil etmektedir (Şekil 17). Daire en güçlü evrensel sembollerden biridir. Ay ve güneşi simgeler, başlangıç ve sonuçtur. Tek tanrı inancının da simgesidir (Uçar, 2004, s. 30). Kötülüklerden korunmak ve kem gözlerden sakınmak için evlerin kapısında yer almış olan bu motif nazar boncuğunun oluşumunda da etken olmuştur. Kapılarda yoğun olarak görülen

geometrik semboller, sonsuzluğa giden, birçok mistik özelliği bir araya getirmiş olması ve kâinatın düzenini göstermesi açısından önemli unsurlardır (Demiriz, 2000, s. 139).

Şekil 18.

Şekil 19.

Güneş, ay ve yıldız üçlemeleri de kapılar üzerinde görülmektedir (Şekil 18-19). Güneş, ay, yıldız vb. kozmik unsurlar, özellikle ulaşılamaz oluşlarının vermiş olduğu bir güçle, insanoğlunun dikkatini her zaman ve her kültürde çekmiştir. Astrolojik kökenli semboller, genellikle gökyüzü unsurlarından meydana gelmiştir. Gök ve gökyüzüne ait elemanlar önemli bir inanç bütününü oluştururlar. Her şeyden önce gökyüzü yüksek, sonsuz, gizemli ve ulaşılamaz olduğu için tanrı mekânıdır; kutsaldır. Işık unsurlarını barındırdığı için aydınlık ve ışığın sembolüdür, yaratılışın da temel unsurudur. Gökyüzü; ay, yıldızlar, güneş ve gezegenler gibi önemli elemanları barındırmasından ötürü de astrolojinin sembol alanına da girmektedir. Güneşe atfedilen kutsallık ve tanrısallığın kökeninde onun koruyucu olması, canlılara hayat vermesi, ışığın ve sıcaklığın kaynağı olması gelmektedir (Bayat, 2007, s. 299). Ay, yeniden doğuşu ve varoluşu sembolize etmektedir (Bayat, 2007, s. 268). Yıldız, sembolik olarak evrenin sonsuzluğunu, uzaktaki bir noktayı ifade eder. Parılının, ışığın, aydınlığın ve umudun sembolüdür. 5- 6- 8 köşeli yıldız sembolleri kapılarda yoğun olarak görülmektedir. Beş kollu yıldız Süleyman'ın yıldızı olarak da bilinir (Şekil 6-8-16-18). Bu sembol beş elementin birleşimini ve uyumunu göstermektedir. Bunlar ruh, ateş, hava, su ve toprak. Ateş iradeyi, hava, zekâyı, su duyguları, toprakta adalet, merhamet, bilgelik anlayış ve bereketi anlatan semboldür. Şans getirdiğine de inanılan sembol, Hıristiyan inancında ve batı sanatında Hz. Meryem'i de temsil etmektedir. Altı köşeli yıldız, uğursuzluğu ve kötü güçleri bertaraf etmek için kullanılmıştır. Mühr-i Süleyman ya da Davut Yıldızı (Davud'un oğlu Süleyman'ın adıyla, Süleyman'ın Mührü olarak da anılır) (Şekil 20) olarak bilinmektedir (Çoruhlu, 2013, s. 237). Kapılarda "ev sahibini ev yaşamında sağduyulu ve bilge kılmak" maksadıyla kullanılmıştır.

Şekil 20.

Sekiz köşeli yıldız, eski uygarlıklarda ve İslam dünyasında kullanılan bir motiftir. Kareyle daire arasında bir form olan sekizgen (oktagon), yerle gök arasındaki bağlantının geçiş evresini simgelemektedir. Merhamet ve şefkat, sabretmek, doğruluk, sır tutmak, sadakat, cömertlik anlamlarını sembolize etmektedir

(Şekil 7-11-17-19). Yıldızların dışında kare ve üçgenlerde kapı yüzeylerinde kullanılmıştır. Kare sağlamlık ve durağanlığı, dünyayı ve maddeyi sembolize eder (Gibson, 2009, s. 9). Üçgen ise özgürlük, eşitlik ve kardeşliği simgeler (Ersoy, 2007, s. 184). Özellikle muskalarda kullanılan üçgenler, evleri kötülüklerden korumak için kullanılmıştır. Ayrıca üçgen motifi, basite indirgenmiş stilize göz formudur. Göz motifleri üçgenin yanında kare, eşkenar dörtgen, dikdörtgen, haç, yıldız şekillerinin geometrik uygulamalarıdır. En sık rastlanan göz motifi, dörde bölünmüş eşkenar dörtgen şeklindedir (Şekil 8-10-13). Tunus kapı süslemelerinde en çok kullanılan sembollerden biridir.

Geometrik semboller içerisinde dikkat çeken süslemelerden biri de çarkı felek motifidir. Motif merkezden dışarı açılan kollar ve bu kolları kuşatan daire formundan meydana gelmiştir. Tekerleğe benzeyen motif güneş simgesi, gökyüzündeki hareketin kaynağı ve yeniden doğuşu sembolize etmektedir (Çaycı, 2015, s. 300). Tunus kapılarında yoğun olarak değişik formlarda kullanılmıştır (Şekil 16).

Kapılar üzerinde görülen sembolik motiflerden biri de "Fatma Ana Eli"dir (Şekil 14). Hz. Muhammed'in kızı ve Hz. Ali'nin eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesi olarak tarihi bir şahsiyet olan Hz. Fatma, zamanla "Fatma Ana" adıyla efsanevi kimliğe bürünmüştür (Öztürk, 2010, s. 133).

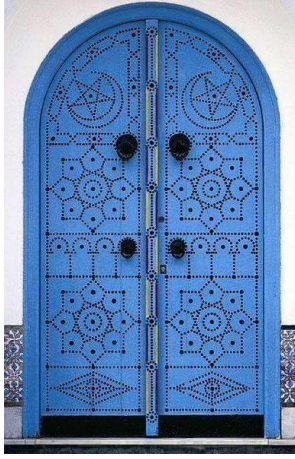
Şekil 21.

Şekil 22.

Kadınların yardımcısı, uğur, bereket, hastalara şifa, eş ve komşularla iyi geçinmenin sembolü (Üçer, 1981, s. 113) olan Fatma Ana Eli, kapıların vazgeçilmeyen süsleme unsurlarından biridir (Şekil 21-22). Aile ocağının koruyucusu olarak da kullanılan sembol (Esin, 1978, s. 90; Türkmen, 1999, s. 179; Bayat, 2007, s. 50), eski Türk kültüründe "Umay" inancı, Azerbaycan ve Anadolu'da "Fatma Ana" kültü olarak (Beydili, 2005, s. 585), Altay Türklerinde ise çocukların ve hayvan yavrularının koruyucusu olan bir ilahi ruh olarak süslemede kullanılmıştır (İnan, 1998, s. 398).

Sidi Bu Said, Hammamet ve Sousse'de yer alan kapıların benzerleri Cezayir, Fas, Ege kıyıları ve adalarda yer alan evlerin kapı açıklıklarında ve pencere kepenklerinde de görülmektedir. Özellikle Fas'ta yer alan kapılar malzeme, süsleme ve renkleriyle benzer bir durum ortaya koyarken (Şekil 23-24), Ege kıyıları (Şekil 25), Mikanos ve Santorini (Şekil 26) gibi Yunan adalarında görülen kapı ve pencerelerin renkleri açısından benzer oldukları gözlenmektedir.

Şekil 23.

Şekil 24.

Şekil 25.

Şekil 26.

Sonuç

Nazar, büyü, muska, fal, bereket, doğum, ölüm, evlilik, çocuk, gebelik, hastalık, kuraklık gibi güncel hayatı ve onun akışını ve aynı zamanda geleceği ilgilendiren konulardan oluşan semboller güncel yaşamı ilgilendirdiği, gelenek yolu ile taşındıkları için sorgulanmazlar, tartışılmazlar ve bu nedenle de çok uzun zaman içerisinde değişirler. Yerlerine yeni bir şey konmadığı sürece devam ederler. Renkleri, desenleri, tokmakları ile Tunus kapıları birer yıldız haritasıdır. Geçmiş ve gelecek ve elbette bugün bu kapılarda yazılıdır. Tunus kapılarının her biri sanat eseri haline getirilmiş bir mimari öğedir. Kapı ustalarının yaptığı süslemeler kullanılan malzemeyi sıradanlıktan çıkarmış, görsel bir şölen ortaya koymuştur. Kapılar üzerinde yer alan motif ve kompozisyonlar yüzyıllar boyunca farklı kültürlerin birer sentezi olarak bir araya getirilerek bütünlük sağlanmıştır. Bu nedenle Tunus kapıları geçmişten günümüze gelen, geleceğe uzanacak özellikleri ve sembolik çözümlenmeleri göz önüne alındığında sürekliliğini devam ettirecek önemli yapı elemanlarıdır.

Kaynakça

- Bayat, F. (2007). *Türk mitolojik tasviri I*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Belli, O. (1982). Urartularda hayat ağacı inancı. *Anadolu Araştırmaları (ayrı basım)*, S.VIII. İstanbul.
- Çal, H. (1999). Osmanlı halkaları ve kapı tokmakları. *Osmanlı Ansiklopedisi, C.11*, s. 275-283. Ankara.
- Çal, H., Ataoğuz Çal, Ö. (2008). *Trakya bölgesi kapı tokmakları ve çekecekleri*. Ankara.
- Çaycı, A. (2016). Zaman ve sanat bağlamında Çark-ı Felek motifi, *Uluslararası İslam Medeniyetinde Zaman Sempozyumu*, s. 299-307. İstanbul.
- Çoruhlu, Y. (1999). *Türk mitolojisinin ABC'si*. İstanbul.
- Çoruhlu, Y. (1995). Türk sanatında balık figürlerinin sembolizmi. *Türk Dünyası Dergisi*, 99, s.53-54.
- Demirci, H. (1953). *Roma tarihi I*. Ankara.
- Demiriz, Y. (2000). *İslam sanatında geometrik süsleme*. İstanbul.
- Erbek, G. (1986). Hayat ağacı motifi. *Antika Dergisi, S.15*, İstanbul.
- Ergun, P. (2004). *Türk kültüründe ağaç kültü*. Ankara.
- Ersoy, N. (2007). *Semboller ve yorumlar*. İstanbul.
- Esin, E. (1978). *İslamiyet'ten önceki Türk kültür tarihi ve İslam'a giriş (Türk kültürü El-Kitabı)*, II/I.
- Gibson, C. (2009). *Semboller nasıl okunur? Resimli sembol okuma rehberi*. İstanbul.
- Göktaş, L. (2010). Geleneksel kapı halkaları ve tokmakları. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.6*, s.341-369. Safranbolu.
- İnan, A. (1998). *Makaleler ve incelemeler*. I. Cilt. Ankara. Türk Tarih Kurumu Yayınları. (b'den Ayrı Basım), İstanbul. Edebiyat Fakültesi Matbaası. 1998
- Kumartaşlıoğlu, S. (2015). Fatma Ana üzerine anlatılan efsaneler. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, C.3(6)*, s.106-115.
- Maksutoğlu, M. (1966). *Tunus'ta Osmanlı hâkimiyeti*, A. Ü. İlahiyat Fakültesi, Doktora Tezi. Ankara.
- Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi*. C.II. Ankara.
- Önge, Y. (1982). Türk mimarisinde çivili tezyinat. *IV. Türkoloji Kongresi*, s.79-93. İstanbul.
- Özer, D. (2012). Toplumsal düzenin oluşmasında renk ve iletişim. *ODTÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.3*, s. 268-281. Ankara.
- Öztürk, E. (2010). Hz. Fatma kültü. *Toplum Bilimleri Dergisi, C.4(8)*, s.127-144.
- Türkmen, F. (1999). Eski Türklerin inançlarında tabiat kültü. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, S.3*, s.175-181.
- Uçar, F. (2004). *Görsel iletişim ve grafik tasarım*. İstanbul.
- Üçer, M. (1981). Türk folklorunda 'Fadime Ana' (II). *Kültür Ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, I*, s.113-120. Ankara.
- Yiğit, İ. (2012). Tunus. *DİA, C. XII*, s. 385. İstanbul.
- www.birbilgidaha.wordpress.com
- www.freemages.com
- www.gezgindergi.com
- www.haberturk.com
- www.suffagah.com